

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1977
FORFATTER:	Vivi Jensen
TITEL:	Udgravningerne i Borchs Gård: Sommeren 1977
KORT RESUME:	Fortsat fra Koldingbogen 1976. Huse fra middelalderen og øvrige fund fra Borchs Gård, Kolding

Udgravningerne i Borchs gård

Sommeren 1977

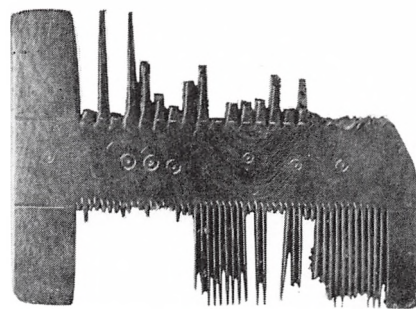
af Vivi Jensen

Igen i år havde Det kulturelle Udvalg afsat penge til arkæologiske undersøgelser i Kolding, og under indtryk af de meget lovende resultater af sidste års udgravning (omtalt i Koldingbogen 1976) valgte vi endnu engang at grave i Borchs gård. Sidste år havde vi af forskellige grunde valgt den sydøstlige del af den store parkeringsplads som objekt for undersøgelsen, og selvom det havde været fristende at fortsætte i umiddelbar nærhed af dette sted, valgte vi dog, for at få andre dele af byen repræsenteret i vor række af punktundersøgelser, denne gang at forsøge os på parkeringspladsens nordvestlige del. Her ville vi komme så nær kirke og torv, byens centrum siden middelalderen, som muligt, uden at komme i berøring med selve kirkegården (nu gemt under huse, veje og parkeringspladser). — For det er nemlig først og fremmest de levende

og ikke de døde, vi forsøger at lære noget om ved vore udgravninger.

Valget viste sig at være endog meget heldigt, idet vi fandt rester af ikke mindre end fem huse fra forskellige perioder, og noget nær 6.000 enkeltfund (og heri er ikke medregnet det meget store knoglemateriale, som engang, når det er færdigundersøgt, vil kunne fortælle os om husdyrhold og spisevaner gennem tiderne). I løbet af de syv uger, udgravningen varede, bortgravede vi ca. 30 m³ jord, hovedparten ved hjælp af murerskeer og spande. (Det er en almindelig udbredt overtro, at arkæologer graver med teske, men jeg har nu aldrig set det — eller hørt om det).

Det yngste hus har muligvis eksisteret endnu i mands minde, idet det ud fra de omgivende fund at dømme må være opført omkring 1800. Bl. a. fandt vi en

Et sjældent fund: En dobbeltkam af horn fra 1500-årene.

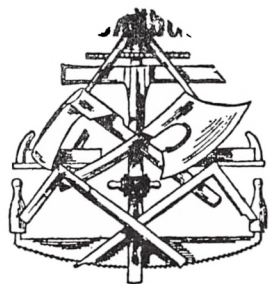
nydelig, musselmalet kaffekop med Den kongelige Porcellainsfabriks mærke i bunden, i den udformning, der brugtes i begyndelsen af 1800-årene. Huset var grundmuret og opført på et solidt fundament, der var piloteret med svære bøgepæle.

Under dette fandt vi rester af et hus, der må være nedrevet omtrent samtidig med, at det endnu eksisterende Borchs hus opførtes i 1596. Huset har stået på en meget jævn énstenssyld, der har været ideel til at bære en fodrem. Der var ingen lerklining i nedbrydningslaget, og næsten heller intet tegl, så vi står muligvis over for rester af et bulhus af den mere »avancerede« og holdbare form, hvor plankerne hviler på en fodrem. At der har været tale om andet og mere end et simpelt udhus viser, at ét af husets rum, måske indgangen, har været brolagt, mens et andet rum havde trægulv, påviseligt i udgravningen som et mørkt, stærkt formuldet, men umiskendelig bræddelag. Også gårdspladsen nord for huset har været brolagt, men der havde man brudt de fleste sten op for at bruge dem igen et andet sted.

Kolding-prospekt fra 1580'erne.

Hustømmernes Andelsselskab

Alt i tømrer- og
bygningsarbejde
udføres

Trindholmsgade . Telf. værkstedet 52 19 22
Forretningsføreren privat: Telf. 53 20 10

MALERNES ANDELS SELSKAB

Riberdyb 1 - Kolding
Telefon 52 21 36

Profilmæg med fundamentrest fra 1800-tals hus, hvis pilotering er nedrammet igennem 1500-tals husets gulv.

Fundamenter og gulve fra 1500-tals husene. Midt i billedet det formuldede plankegulv.

Bulhuse var tidligere meget almindelige i Kolding, og det sidste eksisterede endnu så sent som i begyndelsen af dette århundrede. Hustypen er, på grund af det store forbrug af svære egeplanker, i dag meget sjælden, men kan endnu ses enkelte steder i det østlige Sønderjylland — det nærmeste finder vi på Christiansfeld-egnen.

Huset er sandsynligvis opført engang sidst i 1400-årene eller omkring år 1500, og dets nedrivning dateres ved hjælp af det lag, der var påført for at udjævne grunden efter nedrivningen. Heri fandtes bl. a. mange grøn-glaserede ovnkakler af den type, der var i brug omkring 1500-årenes midte, men ingen af de sort-glaserede, der kom på mode i århundredets sidste del. Der var rester af mange typer, og i hvert fald to motivserier skilte sig ud, den ene med apostelmotiver, repræsenteret ved to fragmenter, af hvilke den ene forestiller Sct. Peder, iklædt modetøj fra Christian III's tid. Den anden serie viser forskellige fyrster, alle med samme, fiktive våbenskjold visende en mod venstre vendt oprejst gående løve. Nogle fragmenter bærer inskriptioner, dog i ingen tilfælde fuldstændige. Den bedst bevarede siger: »König von Un...« (garn?). Begge

typer kan udmærket have indgået i samme ovn. En sammensætning af kirkens apostle og verdens fyrster passer netop med reformationstidens verdslige og teologiske verdensbillede. At fyrsteserien har været særlig populær i Kolding ved vi fra andre fund. Vi havde en »... argraf Jochim« i Helligkorsgade for to år siden, og også i Koldinghus' samlinger er der eksempler.

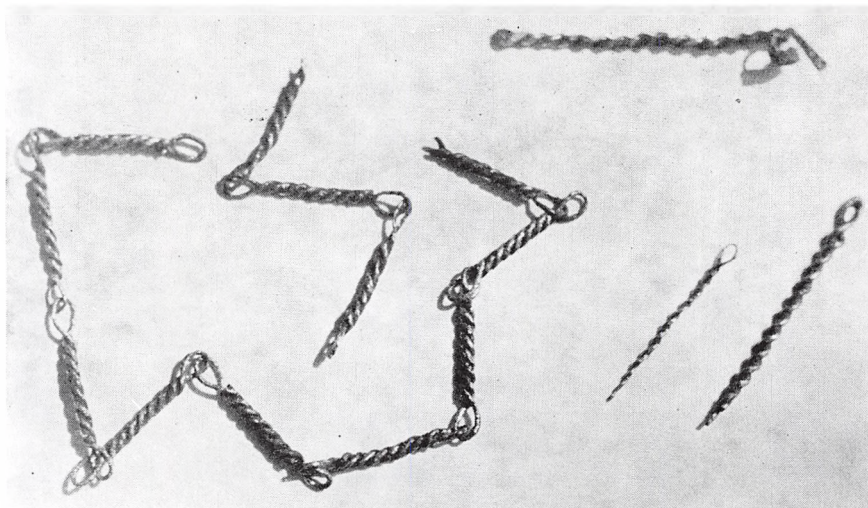
Under »bulhuset« gravede vi os igennem det hidtil mest fundrige lag, vi har set i Kolding. Næsten 3.000 enkeltnumre ialt i et lag på en tykkelse af 1–1,5 m. Hovedparten var naturligvis potteskår (og potteskår er, hvor uanselige de end virker, de vigtigste fund i enhver udgravning. Uden dem kunne vi nemlig som regel ikke datere de øvrige fund og anlæg, så vi er meget glade for vore skår —), men der var også mange metalgenstande, hovedsageligt af meget velbevaret jern. Der var en hestesko, en del af et bidsel (stangbid), spænder, kisteoverfald (lukkebeslag til kister), nøgler, knive, kramper, et klinkefald til en dør, og en dupsko til en pigkæp (et meget nyttigt hjælpemiddel, når man vil færdes ude om vinteren). Om middelalderens levevilkår fortalte specielt fem små lyseholdere til tællepråse, beregnet til at stikke

ind i træværket, hvor der var behov for det. (Vi kunne næsten se for os sure, mørke, kolde vinterdage og håndværkere nærsynet bøjet over deres arbejde i det flakkende lys — og ildløs, opstået, fordi én vendte ryggen til i et par minutter). Om mere ufredelig gerning vidnede en dupsko til en sværdskede og tre armbrøstbolte (spidser til armbrøstpille). Små, fordringsløse smykker fortæller om pyntetrang og guldsmedekunst i middelalderen: to-tre små nåle af snoet guldtråd og en lille, spinkel »guldkæde« — af forgyldt kobberlegering, men den har set ægte nok ud —.

De fleste af alle disse genstande er fra perioden 1250–1350, bl. a. dateret ved hjælp af én af de såkaldte borgerkrigsmønter fra tiden omkring 1300, og fra samme periode eller lidt ældre er også resterne af endnu et hus, et nedgravet, cirkulært grubehus med trægulv og fletværksvægge. Fletværket har ikke været lerklinet, så der har næppe været tale om et beboelseshus, men snarere om en art forråds-hus, måske til opbevaring af madvarer. Hustypen er kendt fra vikingetid og tidlig middelalder, og vort hus er ét af de yngste, der overhovedet er påvist i Danmark.

Små, fordringsløse smykker fortæller om pyntetrang og guldsmedekunst i middelalderen. Små nåle af snoet guldtråd og en spinkel kæde af forgyldt kobberlegering.

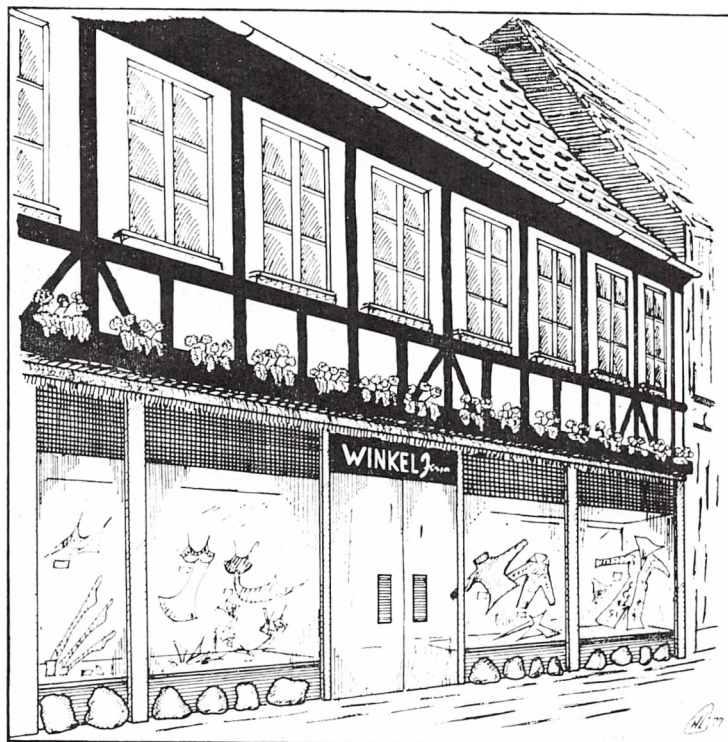

Endelig fandt vi, nedgravet i undergrunden, rester af et bulhus af den typologisk ældre type med jordgravet tømmer. Træet var meget dårligt bevaret, men aftrykket i sandet var så klart, at det bærende tømmeres not'er tydeligt kunne ses. Umiddelbart under dette hus var der et svært trækulslag, rimeligvis rester af endnu et træhus. Der var meget få fund i forbindelse med de to ældste huse, og ingen, der med sikkerhed kan begrunde en datering. Der blev derfor optaget trækul fra brandlaget med henblik på en kulstof-14-analyse, således at vi måske ad den vej kan nå frem til en tidsbestemmelse af den ældste bebyggelse på ste-

det — hvis det er den ældste. Der er nemlig, før dette hus opførtes, foretaget en afgravning til undergrund, og herved er alle spor af en eventuel ældre bebyggelse på stedet fjernet. Middelalderens Kolding var anlagt på et antal mindre morænebanker, adskilt fra hinanden af sumpe og vandløb, og for at skaffe mere plads indenfor de snævre bygrænser

har det været nødvendigt at fylde disse sumpede arealer op, så vidt det lod sig gøre. Måske er det i disse opfyldninger, vi skal finde sporene af 1100-årenes Kolding.

Udgravningen foretoges af Museet på Koldinghus, og fundene, både fra dette og fra tidligere år, indgår i museets samlinger.

Trikotage og Lingeri

— det sidste nye
får De i det gamle hus
i Østergade

WINKEL Jensen

midt i gågaden!